Tjuvarnas Rom

NÅGON ROMAN är inte *Luigi Bartolinis Cykeltjuven* (Fritzes, 8: 75), den bekanta filmens förlaga, utan ett mellanting av kåseri och reportage och dessutom en vägvisare i ett del av Roms skummare kvarter. Det som händer utspelas under krigets slutskede, och åtskilligt i boken hänger samman med den tidens speciella atmosfär. Men annat och lika mycket är säkert inte mindre giltigt i dag än när det skrevs. Dit hör, skulle jag tro, karaktäristiken av polisens hållning i stöldaffärer och utan all tvekan skildringarna av folkets inställning till poliser och tjuvar och av den inbördes solidariteten inte bara tjuvarna emellan, utan också mellan dem

Efter tre veckor:

22:a tusendet

Jag jobbade i Sovjet

av Ragnar Rudfalk

5: 50

TIDEN

MUHLIS ETE
Handels- och ekonomiminister

TURKIET: STATSSOCIALISM OCH NYLIBERALISM

Modern sockerfabrik i Alpullu med villabebyggelse omkring.

INDUSTRI och gruvdrift var före Atatürks regim praktiskt taget obefintliga i Turkiet, delvis på grund av de fördrag med stormakterna (kapitulationerna) som hindrade turkarna att införa skyddstullar och tenderade att ge landets ekonomi en rent kolonial karaktär. I Atatürks verk ingick en systematisk industrialisering i förening med utnyttjande av Turkiets naturtillgångar — huvudsakligen i statlig regi —, och femårsplanerna blev liksom i det kommunistiska Ryssland avgörande inslag i den samhälleliga ekonomin. Denna statssocialism var inte ett uttryck för socialistiska idéer; det gällde att så långt möjligt göra landet självförsörjande, inte minst med tanke på krig, att genom staten utföra vad den tortliga enskilda kapitalbildningen inte kunde åstadkomma, att helt enkelt öka produktionen och statens inkomster. "Statsdriften i Turkiet", förklarade Atatürk, "är inte ett system kalkerat på de idéer som de socialistiska teoretikerna framlade under 1800-talet, utan ett för Turkiet speciellt system, som utformats i anslutning till landets särskilda behov."

Denna näringsgrenar spelar visserligen fortfarande en underordnad roll. Enligt 1945 års folkräkning — den senaste bearbetade och publicerade — arbetade 8,5 procent av de nio miljonerna yrkesutövare i industri och gruvdrift (och av dem var ett stort, icke specificerat antal hantverkare), 6,5 procent i handel och transportväsen. Det bör emellertid tilläggas att vid denna tid (statistiken gäller 1944) nära 20 procent av nationalinkomsten beräknades komma från de först nämnda näringsgrenarna, mot 9 procent år 1942 — under kriget blev den inhemska industrin snabbt av stor betydelse. Under samma tid hade jordbrukets andel i nationalinkomsten (trots att jordbrukarnas antal fortfarande var över 80 procent) sjunkit från 58 till 44 procent.

Statsföretagen har delvis monopolkaraktär. Detta gäller tillverkningen av tobak, sprit och vin (utländska viner är utestängda från Turkiet). På andra områden är statsindustrin helt dominerande, ehuru privata företag ej är förbjudna: så är fallet i fråga om socker, papper, metallförädling och gödningsämnen. På åter andra områden är en stor del av tillverkningen statlig: inom skoindustrin 90 procent, inom textilindustrin 35 procent, inom cementindustrin 55 procent. Endast den viktiga livsmedelsindustrin är helt privatägd. Exploateringen av mineralfyndigheter sker övervägande genom statsdrift; i fråga om kol, koppar och järn har staten monopol, beträffande krom (en relativt viktig exportvara) är statens andel i tillverkningen omkring 60 procent, beträffande lignit 30 procent. Två statsbanker har ledningen av industrin, respektive av den statliga gruvdriften; bankerna liksom de särskilda företagen har ett mått av självstyrelse, men kontrollen och den högsta ledningen tillkommer regeringen. Omkring två tredjedelar av arbetarna i större företag (inklusive statsjärnvägarna) beräknas vara statsanställda.

Interiör från en av republikens många komullfabriker.

*

Det demokratiska partiet har sedan sin tillkomst hävdat att Atatürks initiativ på detta område var nödvändiga, men att statssocialismen i Turkiet drivits för långt och numera är politiskt farlig och ekonomiskt osund. Statsföretagen är ofta illa skötta, påstår man: något tvång att nå ett ekonomiskt gott resultat finns inte, då tullar skyddar mot utländsk konkurrens och statsmedel alltid finns att tillgå för att fylla bristerna; politiska insatser i stället för ekonomisk kompetens har många gånger varit avgörande vid valet av chefer; tendenserna till byråkrati och centralism har framträtt allt starkare. Då statsföretagen faktiskt eller rättsligt har monopolkaraktär, sätts priserna så högt att en ny och dold form av beskattning genomföres. De privata företagen har svårt att hävda sig i en tävlan där statens makt och resurser står på konkurrentens sida. I sin programförklaring inför nationalförsamlingen den 29 maj 1950 yttrade konseljpresidenten Menderes att "statsdriften skall begränsas till vissa särskilda områden av offentligt intresse och till sådana områden som inte blir täckta av privat företagsamhet — dessas verksamhetsfält skall utvidgas så mycket som möjligt. Vissa statsföretag skall successivt förvandlas till privata företag".

En relativt ingående plan till avsocialisering har framlagts av ekonomiprofessorn Muhlis Ete, minister för statsföretagen i den nya regeringen till i mars 1951, då han övertog posten som handels- och ekonomiminister (State exploitation in Turkey, 1951). Ete söker på välkänt sätt dra upp allmänna gränser för statsverksamheten: staten skall ta hand om produktionen då reell monopolism föreligger, då det är fråga om frambringande av nödvändiga ting som ligger utanför den privata verksamhetens möjligheter, då enbart statlig produktion är önskvärd av militära skäl osv. I stort sett leder statsdriften till dålig skötsel, höga priser och en expansion till områden inom vilka det är billigare att köpa utifrån än att producera hemma. Ete erinrar om att man ursprungligen tänkte sig möjligheten av en återgång till privat produktion inom vissa grenar och anser sig alltså fullfölja "den nya statens" avsikter. I fråga om järnvägar och andra kommunikationsmedel, elektricitet, vissa bergverk bör statens ledning och äganderätt helt upprätthållas, men beträffande exempelvis textilier, socker, papper, sprit och vin bör försäljning till bolag eller kooperativa föreningar av de statliga företagen successivt äga rum; i framtiden bör staten hålla sig tillbaka och den enskilda företagsamheten uppmuntras.

Denna s. k. nyliberalism förkunnas som en tredje huvudlinje i demokraternas politik — vid sidan av den politiska och den religiösa "liberaliseringen". Den innebär utan tvivel, även om man här som på andra områden framställer det nya som ett fullföljande av något gammalt, en brytning med under diktaturtiden härskande uppfattning, ty under denna tid var — såsom Ete framhåller i den refererade broschyren — redan användningen av ordet liberalism misstänkt. Det är svårt att finna motsvarigheter i samtiden till den systematiska avsocialisering som här avses, och den turkiska probleminställningen har därför stort allmänt intresse.

Den demokratiska regeringen har på några punkter mildrat den statliga regleringen — särskilt i fråga om utrikeshandeln — men på det nu berörda området har några konkreta åtgärder ännu ej vidtagits. Man anser sig emellertid snart vara färdig med förberedelser och planläggning: vid en industrikongress i Ankara för ett par veckor sedan antogs resolutioner i nyliberal — ehuru också i protektionistisk — anda och regeringen utlovade en lag som skulle underlätta införsel av utländskt kapital. Det är oklart om republikanerna kommer att bjuda principiellt och generellt motstånd. Den största svårigheten ligger helt enkelt, såsom man på regeringshåll starkt betonar, däri att enskilt kapital inte finns att tillgå i tillräcklig utsträckning. Även om utländska investeringar i viss omfattning välkomnas, blir därför avvecklingen av den statsverksamhet som anses onödig eller skadlig med all säkerhet en politik på lång sikt.

HERBERT TINGSTEN

(Föregående artiklar i serien var införda 22 och 25 april.)

Ansökningar om byggnadslov.

Nybyggnad: AB Familjebostäder i kv. Tvistutgan 1, Nyängsvägen, Stora Mossen.

Schaktning: HSB, Flemingsgatan 41:s kv. Stycken 1, Skönvikvägen, Stureby, kv. Fiberviken 1, Kartongen 1, Paketet 1, Cellofanet 1, Götavägen, Stureby.

Villa: Knut Sigvard Åkerlund, Mariagatan 11, Sundbyberg; kv. Cykelsmen 10, Hyggevägen, Solhem.

Spanien i brännpunkten

Det kanske bästa bidraget till klar förståelse av det spanska dramat:

Arturo Barea

UPPRORET

Tredje delen i en världsberömd spanak romantrilogi.

"Kröner verket såväl litterärt som dokumentariskt."

Henning Söderhjelm i GHT

15:—, inb. 19:—

Gebers

Över 500 000 kr

får MacArthur årligen som styrelseledamot av James H. Rand, chefen för Remington-Rand-koncernen. Rand är en man som vet vad han gör. Det ser Ni när Ni läser hans bok HUR AF-FÄRSMANNEN TRYGGAR SIN VINST, som just utkommit i sin tredje upplaga. Boken är en gåva till varje affärsman som vill lyckas.

---Klipp och sänd!---

Till ..... bokh. eller NATUR och KULTUR, Stockholm Va. Sänd mot postförskott och porto .... ex. av James H. Rand: HUR AFFÄRSMANNEN TRYGGAR SIN VINST.

Häft. 4: 25. Inb. 6: 25.

(Stryk vad som ej önskas)

Namn .....

Adress .....

...hoppas det är en Remington!

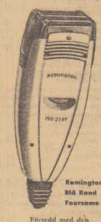

Och det är inte att undra på! Överallt föredras Remingtons El-hyvel. Den betyder höjdpunkten av bekväm rakning. Remington El-hyvel är gjord för mångårig tjänst... konstruerad att ge jämnare, mjukare, renare rakningar på *mindre än halva den tid* det tar med ett vanligt rakdon. Remington El-hyvel är precisionsgjord med diamantslipade saxar. Varje skäggstrå blir avklippt tätt intill huden — utan den minsta skrapning eller irritation. Allt detta — minus obehaget av borste och tvållödder och utan besvär med att byta blad. Ja, vill Ni få bästa valuta för pengarna och ett ständigt välvärdat utseende då stannar Ni för en Remington El-hyvel.

Försedd med den revolutionerande Bil-Rand dubbelsaxen.

Remington Bil Rand Foursome

REMINGTON Elshyvel

Säljes över hela landet

Dual 85:—, Triple 100:—, Fourteene 115:—, Foursome Dual Volt 130:—,

Kan Ni Gissa

Kan Ni gissa hur mycket medvurst av märket SGS, som konsumeras per vecka? Inte mindre än 80.000 hg-paket! Därav går hälften på den rökta och hälften på den kokta varan.

Dessa siffror säga mycket, ty de markera en stor efterfrågan, och denna i sin tur visar att SGS medvurst är ett mycket omtyckt smörgåspålägg.

Begär därför uttryckligen SGS medvurst. Då vet Ni att Ni får en vara som är färsk och aromrik — och hygieniskt förpackad. För den höga kvaliteten svarar i övrigt de erfarna och ambitiösa charkuteristerna och den strängа kontrollen på SGS egna charkuterifabriker i Stockholm, Uppsala, Valbo och Norrtälje.

Våra varor säljas i mer än 1.000 livsmedelsbutiker i Gästrikland, Uppland och Södermanland.

SGS Stockholm-Gävle Slakteriförening

PLANERA NU

ER TRÄDGÅRD

För att nå bästa resultat är det bäst att planera Er trädgård nu.

Ni kan få hjälp av vår främste fackman, trädgårdsdirektör Sven Green.

I hans populära trädgårdsböcker finner Ni de upplysningar Ni söker.

Min Blommande Trädgård
Min Egen Köksträdgård
Fruktträdgården

Samtliga böcker rikt illustrerade och försedda med färgbilder. Per st. 4: 75, inb. 7: 50.

Från ..... bokhandel eller direkt från AB LINDQVISTS FÖRLAG Stockholm 3

Härmed rekv. ovan förprickade böcker.

Namn .....

Adress .....

DN 27

Klipp ur annonsen!

Fackliteratur Ny katalog
WESTLINGS BOKAVD. - ÖREBRO
Sänd mig Eder katalog över

Teknisk litteratur

Namn .....

Adress ..... D. N. 27/4

Så här ordnar man inte leveransen...

Komiskt, säger Ni. Javisst, men i praktiken förekommer dagligen transporter, som nästan är skrattretande i sin otidsenliga eller onödigt dyra planering. Man tjänar på att anlita SL-transport som har förmåga och resurser att utföra varje uppdrag till såväl leverantörens som mottagarens belåtenhet.

...när det finns SL TRANSPORT

Svenska Lastbil AB är Nordens största åkeriföretag. En stor, modern bilpark, uppdelad på närmare 100 kontor, står till tjänst för godsbefordran över hela landet. SL-transport samarbetar direkt med Statens Järnvägar — en fördel som kommer kunderna till goda vid transportkombinationen lastbil-järnvägsvagn. Varje järnvägsstation i hela landet kan upplysa Er om var närmaste SL-kontor finns.

SVENSKA LASTBIL AB

Huvudkontor Klevabergsgatan 60, Stockholm. Tel. 210102

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.